

Ode aan water

Ritme, beweging, glans, weerspiegeling, kleur, geluid en transparantie zijn allemaal uitdrukkingen van de eigenschappen van water. Veel materialen kennen een of meerdere van die eigenschappen, maar water heeft ze allemaal. Alleen weet men nooit in welke volgorde en hoedanigheid ze zichtbaar worden. Veel van deze eigenschappen kan men ook terugvinden in architectonische objecten. In het ritme van het metselwerk, in de beweging van raampartijen, in de glans van gepolijst natuursteen, in de weerspiegeling van glas en in de verschillende kleurschakeringen van gevelelementen. Maar nooit in een combinatie van alle eigenschappen. Er is altijd een verlangen om een materiaal te ontwikkelen dat aan al deze eigenschappen voldoet. Water is niet zo zeer een materiaal in traditionele zin; het is niet een bouw materiaal zoals steen of glas. Water is veel meer een substantie waarmee men samenwerkt, wat men omarmt en het architectonisch object inspireert. Er wordt hier met name ingegaan op de visuele eigenschappen en effecten van water als inspiratiebron en toepassingsmogelijkheid in de architectuur.

De tastbare architectonische eigenschappen van water zijn talrijk. Allereerst is er de mate van doorzichtigheid en transparantie van het water, dat sterk afhankelijk is van de hoeveelheid organisme in het water, de diepte ten opzichte van de bodem en de bodemsamenstelling. De glans en de weerkaatsing van het water worden weer beïnvloed door de beweging in en op het water, veroorzaakt door wind en de aanwezigheid van direct (zon)licht. Het ritme en de textuur van het water is sterk afhankelijk van de windsterkte en de windrichting, de obstakels in het water, de bodemgesteldheid en de bodemvorm. Het geluid van water is sterk onder invloed van de windsterkte en de obstakels die zich in en rondom het water bevinden, de hardheid van het water bepaald in sterke mate de geluidsoverdracht. Tenslotte bevat water een hoeveelheid vaste stof in suspensie, bacteriën, algen en organische stoffen die een bepaalde smaak en geur kunnen veroorzaken. De wind en de toename van temperatuur zorgen voor versterking en verspreiding van die geur. Afhankelijk van het tijdstip van de dag, de temperatuur, de lichtinval, de wind en type neerslag verandert water van vloeibaar naar vast en van licht naar donker. De jaargetijden illustreren dit goed.

In de winter staat de zon laag en zijn de dagen kort. Overdag maakt het water een zware indruk. Is het ogenschijnlijk traag. Alles lijkt langzamer te bewegen toch zijn de bewegingen die het water maakt vaak ruw en fel. Geur is afwezig. Het geluid van water kan overdonderend en ritmisch zijn. In de vorm van ijs krijgt het direct een andere dimensie. Het heeft een doffe glans en kleurt vaak diep zwart. Ook bij een overgangsgebied tussen vloeibaar en vaste vorm ontstaan prachtige ritmes. Van rimpelloos naar onstuimige vlakverdelingen, gevormd door de wind. Als het donker is, wordt het water vaak gedomineerd door het aanwezige kunstlicht. Dat maakt de weerspiegeling van water statisch. Bij een heldere nacht (met volle maan) neemt het water een prachtige donkerblauwe kleur aan.

In de lente lijkt alles lichter te zijn. De bewegingen die het water maakt zijn fluweelzacht en ritmisch. Ongrijpbaar bijna. Overdag is de kleur vaak goudgeel en kan het zonlicht sprankelend en fel zijn. De schittering markeert het jaargetij. De contrasten zijn minder scherp dan in de winter al is de schaduwwerking nog groot. Een zekere mate van vlekkerigheid bepaalt de textuur van water, afwisselend spiegelend zwart en zilverkleurig. De geur verklapt een heldere frisheid. Het geluid is vaak kabbelend aanwezig, soms ook heel scherp en schel. Als het donker is heeft het aanwezige kunstlicht weinig vat op het water. Bij een heldere nacht heeft het water een zachte en donkere kleur.

In de zomer maakt het water een stroperige indruk. De zon staat hoog. De hardheid is verdwenen. De weerspiegeling is vaak goudkleurig en mist in zekere zin scherpte. Het neemt aan de horizon de kleur van de lucht over. Er is nauwelijks sprake van een scheiding. Door de hoge temperatuur kan de aanwezigheid van geur dominant zijn. Het geluid van water verdwijnt alsof het er nooit is geweest. Als het donker is, heeft het aanwezige kunstlicht geen noemenswaardige vat op het water. Bij een heldere nacht kan het water prachtig donkergroen kleuren.

In de herfst komt de scherpte weer terug. Bij tijd en wijlen is water angstaanjagend ruw en onbetrouwbaar. De lichtinval heeft minder vat op het water. Het contrast tussen donker en licht is manifest en wisselt in rap tempo van gedaante. Geur maakt nauwelijks enige aanspraak. Het geluid van water kan in de late herfst verwoestend overkomen, het geluid komt van alle kanten en beukt tegen de vaste vorm. Als het donker is heeft het aanwezige kunstlicht effect op het ritme van het water. Het versterkt de ongrijpbaarheid van de weerkaatsing. Bij een heldere nacht kan het water onheilspellend donker kleuren.

Al deze effecten van water zijn niet alleen merkbaar, maar ook goed bruikbaar in de volle breedte van de architectuur. Een object dat zich op of aan het water bevindt, wordt omarmd door het water.

Het volume weerspiegelt in het water. Het weerkaatst de grenzen van het object. Het zakt erin weg. Het maakt groter, hoger. Het abstraheert het object. Het heeft zijn eigen wetmatigheid. Het maakt bewegen zichtbaar, niet het object zelf beweegt maar de reflectie van het object. De weerkaatsing van het water kan ook bezit nemen van de binnenkant van een object. Iedere beweging die het water maakt en elke verstoring van het waterritme is direct zichtbaar op wanden, vloeren en plafonds. Een wonderschoon spel van beweging, ritme en structuren geeft het interieur een extra dimensie en voltrekt zich als een film op het doek.

Als men deze bijzondere eigenschappen van water in acht neemt en kijkt naar de actualiteit dan speelt water een hoofdrol. Niet alleen in de poëtische en architectonische kwaliteiten van water, maar minstens zoveel in de gevaren die water kan veroorzaken. Water kent immers niet alleen positieve eigenschappen en toepassingsmogelijkheden, het kan ook voor extreme overlast zorgen. De afgelopen decennia zijn in Europa tal van gebieden getroffen door wateroverlast. Door toenemende verstedelijking en klimaatverandering, waarbij zowel de intensiteit als de frequentie van piekneerslag verder toeneemt en de zeespiegel zal stijgen, zal wateroverlast in de toekomst vaker voorkomen. Dat vraagt ook om een nieuwe benadering als het gaat om wonen op en aan het water, waarbij de architectonische eigenschappen van water een belangrijke inspiratiebron kunnen zijn.

'Ik probeer de schoonheid van water te vangen, maar terwijl ik wacht verandert het'.

Henri Snel, maart 2010